

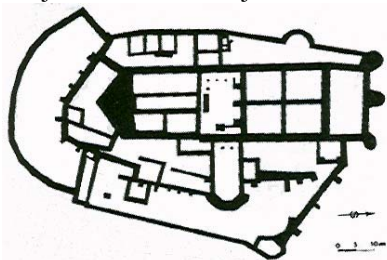
OBRAMBENE GRAĐEVINE NA SJEVERNIM OBRONCIMA KRNDIJE

Velika utvrda Orahovica ili Ružica

Povijest utvrde do turskog osvajanja

Jedna od najpoznatijih slavonskih utvrda, ujedno vjerojatno i najveća i najspominjanija, svakako je utvrda Orahovica, više znana prema udomaćenom nazivu Ružica ili Ružica grad. Ujedno je to i jedna od najvećih gradina u kontinentalnoj Hrvatskoj. Nalazi se na sjevernim šumovitim obroncima Krndije i nedaleko mjesta gdje se ta slavonska planina spaja sa susjednim Papukom. Smještena je blizu Orahovice, povrh sela Duzluk i izletišta s umjetnim jezerom.

Moguće je da se posjed Orahovica prvi put spominje kao "possesio Aszuagy" 1228. i da je politički pripadao Križevačkoj županiji te bio kraljevsko dobro. Posjednici su mu

Suvremeni tlocrt utvrde Orahovica odnosno Ružica

vjerojatno bili plemići Osuvački koji su bili rođaci Veličkih (Bekeffy de Velyke). No nedugo potom se za posjed navodi i naziv Raholzca ili Raholza, potom Rahowcza, Rahocia i Rosonz, a iz te su osnove gotovo sigurno nastali i sadašnji nazivi naselja Orahovice i utvrde Ružice. Iako ima i drugačijih tumačenja, mnogi vjeruju da je ime Ružica poteklo iz narodnog naziva, a sasvim je lako zamisliti, ma koliko etimološke tvorbe bile nezahvalne, da je korijen i jed-

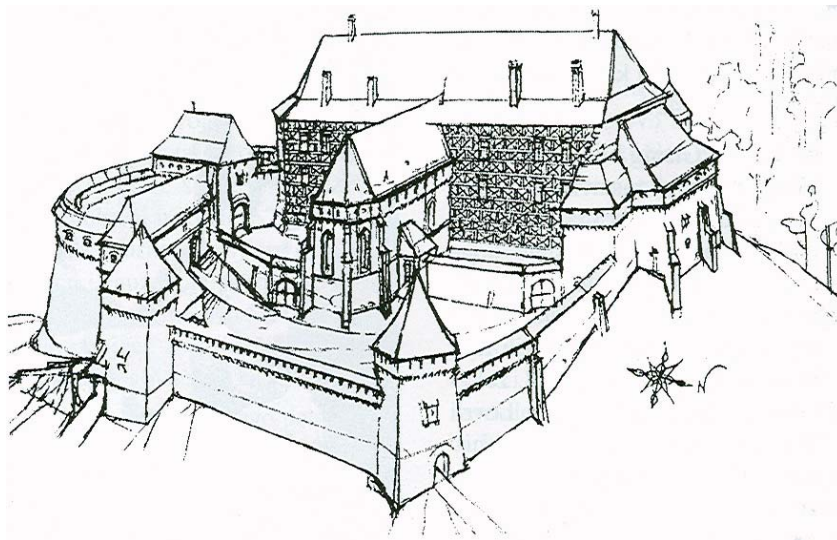
DEFENSIVE STRUCTURES ON NORTHERN FOOTHILLS OF KRNDIJA

Three strongholds lying on the northern foothills of Krndija are described. The Orahovica or Ružica stronghold is a relatively well preserved fortification perched above the Duzluk village near Orahovica in Podravina. It ranks among the biggest strongholds in the entire region of Slavonia. It is however superseded in size by the Stari grad fortress which is located in the woods, several kilometres further to the south. Very little is presently known about this fortification, and its present day remains are scarce. It is believed that this fortress was actually the first Orahovica stronghold, built prior to Ružica, as the present-day town of Orahovica used to be situated several kilometres further to the north. Proud remains of the Bedemgrad fortress, which is believed to be the fortification built to protect the town of Našice, are situated more to the east. Only a portion of the entrance tower has been preserved to this day, and there are some traces of the former moat. These fortifications have not been serving their purpose for quite a long time, and have fallen into complete disrepair. The exception is Ružica where relatively significant investigations and small-scale restoration/preservation activities have been conducted on several occasions.

nog i drugog naziva u tim prvim imenima posjeda.

Kako Orahovicu ne treba nikako brkati s orahom, tako ni Ružicu ne treba brkati s ružama. Ipak je Tomislav Đurić u svom djelu *Srednjovjekovni gradovi slavonskog gorja* zabilježio

jednu od tih legenda. Tobože su, u vrijeme kada su se panonski Hrvati borili s Turcima, u borbi stradali otac i braća lijepe Ružice. Zbog obrane svog naroda odlučila je muža i budućeg branitelja svojih podanika izabrati na viteškom turniru. Na tom su velikom turniru uz slavenske sudjelovali

Rekonstrukcija negdašnjeg izgleda utvrde Ružica (R. D. Devlić)

i franački vitezovi, no svi su nadvladani od gotskog viteza Ulrika. To Ružica nije mogla podnijeti i sunovratila se je u ponor da bi svoj narod spasila od tuđina. Ubrzo su po cijelom kraju iznikli grmovi crvenih ruža, boje Ružičine krvi, i utvrda je dobila sadašnje ime. Druge legende zabilježene su na internetskim stranicama grada Orahovice. Jedna je od njih već spomenuta, osim što se sada ne radi o gotskom već franačkom vitezovima i Ružica se nije ubila već ispunila svoju odluku. U drugoj se priči radi o vili Ružici koja je sa svojim drugaricama ometala gradnju, ali se zaplela kosama u gustu mrežu i bila zazišana u temelje. U trećoj je priči okrutnom velmoži koji je bez milosti tjerao svoje podanike jedan vol plave dlake pokazao veliki orah oko kojega se isplela divlja ruža, sva u rasakošnom cvatu. I na tom je mjestu izgrađen zamak – Ružica-Orahovica.

Prvi je poznati gospodar Orahovice bio Nikola II. Konth, a do posjeda je došao na pomalo neobičan način, ali znakovit za povijest onodobnoga slavonskoga i hrvatskog kraljevstva. Moćni Henrik III. Gising, iz plemićke obitelji njemačkog podrijetla koju smo često spominjali u ovoj seriji napisa, imao je sina Petra zvanog Herceg. On je oženio kćer velmože Ivana Babonića. Gisingovci i Babonići bili su inače u velikim međusobnim sukobima, a povezala ih je zajednička mržnja prema kralju Karlu Robertu (1301.-1342.).

Petar Herceg Gising bio je veliki neprijatelj kraljeva zastavnika Lovre Totha, inače oca prvoga poznatog vlasnika Orahovice. Za štete koje mu je nanio, bio je osuđen da plati kaznu od 250 srebrnih maraka. Kako to nije mogao platiti, njegov je tast Babonić na godinu dana 1328. založio svoj posjed i utvrdu Zrin Lovri Tothu. Budući da ni tada Herceg nije platio, Zrin je postao vlasništvo Lovre Totha. No 1347., kada je posjedom već vladao njegov sin Nikola II. Konth, ponudio je kralj Ludovik

I. Anžuvina u zamjenu za Zrin vlastelinstvo Orahovicu. Tako je obitelj Konth postala vlasnikom Orahovice, a Zrin je darovan bibrirskom knezu Jurju Šubiću i njegovim potomcima, koji su se po novom posjedu počeli nazivati Zrinski.

Neki navode da je u međuvremenu Orahovica bila u vlasništvu Gorjanskih, iako se to ne čini previše vjerojatnim. Naime Nikola II. Konth (Sza) bo drži da je ime povezano sa zamkom Kontovci nedaleko Grubišnoga Polja) bio je pradjed slavnog Nikole IV. Iločkog i svih plemića Iločkih. Otac i stric Nikole bili su banovi Mačve, a sam Nikola ban Mačve i kralj Bosne. Uz Orahovicu je posjedovao golemo imanje u Slavoniji i Ugarskoj. Iako se utvrda Orahovica prvi put spominje još 1357., sasvim je moguće da je Ružicu, kao novu utvrdu, izgradio upravo Nikola IV. Iločki.

Mora se reći da je ta utvrda, u svom kratkom vijeku do dolaska Turaka u ove krajeve, imala zaista posebne i neobične vlasnike.

Vjeruje se da je utvrda Orahovica, koju ćemo zbog lakšeg razumijevanja odsada nazivati Ružica, skupa s trgovištem (oppidum) imala sve važniju političku i vojnu ulogu, posebno u vrijeme Nikolina sina – moćnoga Lovre Iločkog. On je 1493. sklopio obiteljski ugovor o međusobnom nasljeđivanju s ugarskim palatinom Stjepanom Zapoljom. To je bilo izravno upereno protiv Vladislava II. Jagelovića i postojećeg zakona prema kojemu su kralju pripadali posjedi one plemićke obitelji koja ne bi imala muškog potomka. Zbog toga se kralj zaratio s Lovrom Iločkim, a kraljevu je vojsku vodio erdeljski vojvoda Bertold Dragffy de Bekltek. Prije nego što je zauzet Ilok Lovro je pobje-

Pogled iz zraka na ostatke utvrde Ružica (vidi se selo Duzluk i Orahovica u daljini)

Pogled na Ružicu iz pravca sela Dužluk

gao u Ružicu, ali je i Ružicu 1495. zauzela kraljevska vojska pod komandom srpskog despota Đorđa Brankovića, kojega ne treba brkati s mnogo slavijim pretkom Đurđem. No Lovro je iz nje pravovremeno utekao. Ipak posredovanjem Stjepana Zapolje dobio je Ružicu natrag i držao je sve do svoje smrti 1524.

Muških potomaka nije imao, a njegova se druga supruga Magdalena Bakoczy preudala za opakoga i zloglasnoga gospodara Morovića (utvrde na ušću Studve u Bosut, danas u Vojvodini u Srbiji i Crnoj Gori) Ladislava Mora (ili Moréa), brata pečujskog biskupa Filipa. Taj neobični slavonski plemić zaista zaslužuje da mu se posveti nekoliko redaka.

Ladislav More se najprije krivotvorinom domogao svih posjeda Lovre Iločkog. Nakon dugotrajnih sporova sa Zapoljinim nasljednicima, uspio je dobiti sve slavonske posjede, dok su posjedi Iločkih u Ugarskoj pripali kraljevoj blagajni. Nakon bitke kod Mohača 1526. i potom rata između Ivana Zapolje i Ferdinanda Habsburškog, Ladislav se svrstao na stranu Habsburgovaca. U strahovitim međusobnim pustošenjima slavonskih plemića, More se posebno isticao svojom okrutnošću tako da se zamje-

Dio ostataka glavne utvrde (palasa) s crkvom

rio ne samo Zapolji već i Ferdinandu. Zapoljina je vojska najprije opsjedala zamak Palota u južnoj Ugarskoj, odakle je More spustivši se užetom uspio pobjeći u Ružicu. Zapoljina je vojska pojurila za njim, opsjedala Ružicu i zauzela je nakon što je razvalila dio bedema. No More je i tada uspio pobjeći, a osvajači su zarobili jednoga njegova sina i kćer.

More se u Ružicu nedugo potom vratio, zahvaljujući činjenici što su nadvladale Ferdinandove pristaše. Zna se da se 1536. nesložna hrvatska vojska s Dilj-gore, nakon što su Turci u silovitom napadu zauzeli Brod, povu-

kla prema Našicama i Ružici te u njoj uspjela izdržati opsadu turskih četa pod komandom slavnog zapovjednika Mehmet-paše Jahjapašića, tada još bega.

Ružica u vrijeme Turaka i nakon oslobođenja

Ladislav More bio je komandant Ferdinandovih lakih konjaničkih četa, ali ipak nije izbjegao svojoj sudbini. Nakon što je Murat-beg Tardić iznenada 1542. zauzeo Ružicu, on je po svom običaju pobjegao, ali su ga turski akinđžije (laki konjanici) sustigli na Dravi i odveli u ropstvo u Istanbul. Tamo je prešao na islam, a jedan je od njegovih sinova postao i kapudan-paša (veliki admiral) Turskog Carstva.

Turci su u svojim osvajačkim pohodima uništili gotovo sva hrvatska naselja u okolici Ružice odnosno Orahovice i potom taj predjel naselili Vlasima. Od 1545. Orahovica je prema nekima kadiluk s mnoštvom vojnika, a prema zapisima turskog putopisca Elviije Čelebije, bogat sandžak s 15 zaima (dobara) i 100 timara. Carski has (porezi) i druge obveze iznosile su 700.000 akča, a Orahovica je istodobno sandžak-begovoj vojsci mogla dati 5000 odabranih vojnika. No svjedočenja toga slavnoga turskog putopisca u mnogim su se slučajevima znala pokazati nepouzdanima.

Križevački je kapetan Georg Leibacher 1597. poharao i popalio okolice Orahovice, a 1606. u blizini Vočina dvaput porazio Turke iz Orahovice. Tijekom Velikoga turskog rata (1683.-1699.) Funduk-paša je sa 3000 vojnika pokušao zauzeti Viroviticu, ali je potučen upravo kod Orahovice, koju su popalili hrvatski konjanici pod zapovjedništvom Ivana Makara. Orahovicu (odnosno Ružicu grad) nakon Osijeka oslobodio je 1687. general Hans Dunnewald. U velikoj je turskoj protunavali Husein-paša 1690. uspio nakratko zauzeti orahovičku utvrdu, no ubrzo ju je bio prisiljen napustiti.

Utvrd i posjed je preuzela carska Dvorska komora, a neuspješno ga je pokušao dobiti grof Stjepan Orechoczy (gospodar posjeda u Križevačkoj županiji – Orehovca, Gušćerovca, Gregurevca, Malog Kalnika...) koji je neuspješno dokazivao kako je staro vlastelinstvo dio njegova obiteljskog naslijeđa.

Ponovno je utemeljeno orahovičko vlastelinstvo, a jedan je dio darovnicom dobio Gaspar de Cordua et Alagon, a drugi barun Fleischmann. Tako su nastala i dva sjedišta posjeda – Orahovica i Feričanci. Oba su dijela posjeda kupili baruni Pejačevići. Od njih je posjed 1742. kupio Demetar Mihalović. Plemićka je obitelj Mihalović (Mihalovich) cijelo vlastelinstvo posjedovala 176 godina i u današnjem je gradiću Orahovici izgradila svoju kuriju. Plemstvo je obitelj dobila 1716., a vjeruje se da je do 1763. bila pravoslavne vjere i da se prezivala Mihajlović. Nakon prelaska na katoličku vjeru počinje njihov uspon, potaknut i smišljenim obiteljskim vezama. Posljednji vlasnik posjeda iz obitelji, a time i utvrde koja je u međuvremenu stalno propadala, bio je Antun Mihalović, koji je u povijesti zabilježen kao posljednji hrvatski ban, a tu je dužnost obnašao od 1917. do 1919. godine. Posljednji su vlasnici posjeda Orahovica-Feričanci bili baruni Gutmanni.

Opis i rekonstrukcija utvrde

Gjuro Szabo detaljno opisuje Ružicu za koju kaže da je bila svojevrsna sinteza srednjovjekovnog zamka – ujedno i dvorac i utvrda. U njegovu detaljnom opisu istaknuto je da se u utvrdu sada ulazi kroz istočnu polusrušenu kulu, a da je pravi ulaz bio nešto južnije, preko drvenog mosta koji se penjao do prvog kata. Tako se dolazilo u veliko predvorje, gdje je na desno stajala gotička kapelica s rebrastim svodom koji je poslije pretvoren u bačvasti, ali je u međuvremenu urušen. Pokraj kapele ulazilo se u prostorije za stanovanje koje su s vremenom bile temeljito pregrađivane. Taj golemi palas prema jugu ima ojačani šiljak, debljine i do 9 m, koji je okrenut prema nedalekoj prostranoj livadi. Utvrda je na tom dijelu bila ojačana i polukružnim zidom ispod kojega je bila velika i duboka graba. Cijela je utvrda bila opasana čvrstim obrambenim zidom s potpornjima i brojnomo kulama. Utvrda je građena od lomljenog kamena, jedino je južni polukružni zid u gornjem dijelu bio izgrađen od cigle. Szabo bilježi dobro sačuvane klesane komade kamena te konzole na svim dijelovima građevine za koje ne može utvrditi namjenu.

U opisu iz 1702., dakle iz vremena kada je utvrda potpuno napuštena, njezino je stanje već bilo vrlo loše. U nižem dijelu tri prostorije nisu imale strop, a u gornjem dijelu bili su, kako se kaže, sačuvani samo podrumi. Kapelica je imala strop, a brojne su zgrade i dvorci ispod utvrde bili srušeni pa im danas nema ni traga.

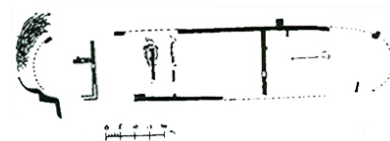
Vrlo je teško rekonstruirati negdašnji izgled utvrde koja se sastojala od mnogo tornjeva, kula, bastiona, snažnih zidova i strijelnica. Ipak suvremena su istraživanja dijelom nadopunila Szabov opis i ustanovila da se ta golema utvrda zapravo sastojala od dva dijela i da je bila opasana dvostrukim bedemom. Utvrdom je dominirala visoka peterokutna kula (koja je vjerojatno služila za stano-

vanje), a na nju se pod pravim kutom oslanjala velika utvrđena kapela. Utvrda je građena u gotičkom ali i u renesansnom stilu 15. st. i bila je prilagođena uporabi ondašnjeg topništva. Sve u svemu riječ je o vrijednom graditeljskom fortifikacijskom djelu čiji je normalni razvoj prekinut dolaskom Turaka.

Od II. svjetskog rata na ovoj su utvrdi obavljani brojni istraživački radovi te manji zahvati. Vjeruje se da su se tako stvorili uvjeti za moguću rekonstrukciju izgleda tvrđave. Na kapeli koja se smatra nevrjednijim dijelom utvrde obavljani su i manji konzervatorsko-restauratorski zahvati. Ona je jednobrodna, u cijelosti je građena od kamena, duga je 18,8 m, a široka 7,2 m. I u ovom se slučaju, iako Ružica neodoljivo privlači brojne posjetitelje, stalo na pola puta. Kao da se jednostavno ne zna što bi trebalo učiniti. A ovdje bilo bi nužno obaviti veće restauratorske i konzervatorske zahvate kako bi se spriječilo daljnje propadanje. Štoviše ne bi bilo na odmet obaviti i neke veće rekonstrukcije. Čini se da bi bilo mnogo bolje i razumnije izabrati nekoliko vrijednih utvrda i temeljito ih zaštititi i rekonstruirati. Jer ovako sve podjednako i nepovratno propadaju.

Tajanstveni Stari grad

Jedan sat hoda od Ružice prema strmim visovima Krndije, u gustoj šumi i nedaleko od najvišeg vrha Kapovca, nalazi se tajanstveni Stari grad, čija je duljina zidova i nešto veća. Ta je utvrda, o kojoj se zapravo ništa ne zna, znatno starija, a to se zaključuje po vrsti zidova i njihovu prilagođavanju stijenama i pećinama te izostanku bilo ikakvih tragova udobna stanovanja. Vjerojatno je služila isključivo u vojničke svrhe i to u ra-

Tloert utvrde Stari grad

nom srednjem vijeku. No izostanak bilo kakve branič-kule upućuje na to da je možda služila samo kao pribježište (refugium).

Stara fotografija ostataka Starog grada

Bilo kako bilo iz sačuvanih se ostataka i na temelju Szabova tlocrta može zaključiti kako se utvrda, poput Ružice, prostirala u pravcu sjever-jug i kako je bila podijeljena u četiri dijela te da su se na svakoj strani nalazila posebna pojačanja za efikasnu obranu. Način gradnje sačuvanih ostataka svjedoči da se radi o kraju 13. ili početku 14. st.

Iako su neki istraživači zbunjeni činjenicom da se na tako malom prostoru nalaze dvije velike utvrde, čini se da je najvjerojatnije kako se početno spominjanje utvrde Orahovica odnosi na Stari grad (a prvi se put u poveljama spominje 1330.) te da je Ružicu, kako smo već naveli, u drugoj polovici 15. st. izgradio Nikola IV. Iločki. Uostalom takvu je veliku i raskošnu utvrdu mogao graditi samo netko tko je imao golemu imanja i tko je usto bio i kralj Bosne. Čini se da se uz novu utvrdu odmah počelo graditi trgovište koje se prvi put spominje 1471.

Tako bi zapravo postojale tri Orahovice koje su se postupno s Krndije spuštale u ravnici. Prva bi bila visoko u šumama na mjestu Staroga gra-

da (čiju je ulogu u obrani od Tatara spominjala i Marija Terezija), druga Ružica iznad mjesta Duzluk, a treća 3 km sjevernije na mjestu današnje Orahovice.

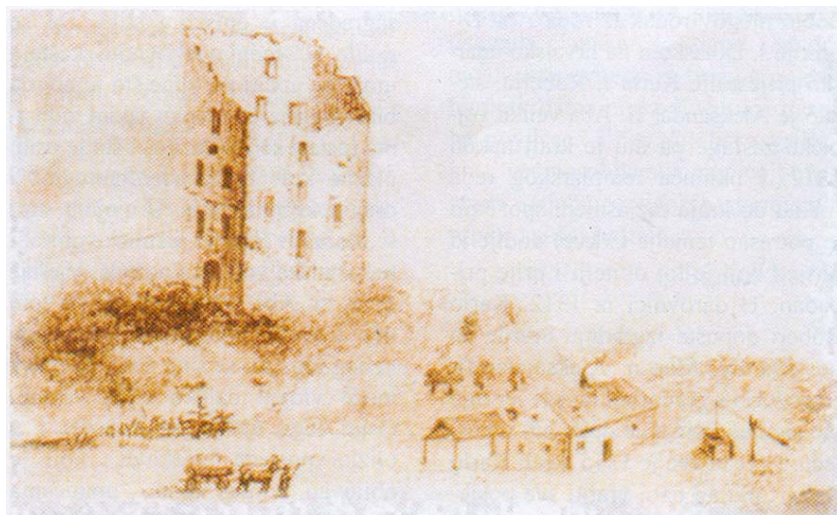
Današnja je Orahovica živopisan gradić s nešto više od 4 tisuće stanovnika, smješten uz sjeverne padine Krndije, koji ima razvijeno poljodjelstvo te drvenu industriju i industriju građevnog materijala. Zanimljiv je i turistički jer je u šumama Krndije i Papuka vrlo razvijen izletnički i lovni turizam te ribolovni u okolnim jezerima. Osim atraktivne Ružice posjetitelje privlači i sklop manastira Sv. Nikolaja koji je izgrađen na temeljima starijega katoličkog samostana i crkve.

Moramo ipak reći da unatoč višestrukim pokušajima nismo uspjeli posjetiti ruševine Staroga grada. Jednom nas je spriječilo vrijeme, a drugi smo

od rijetkih zemalja, kako često sa žaljenjem ističu u Planinarskom savezu Hrvatske, gdje se stabla s planinarskim oznakama obaraju kao i svaka druga, a nerijetko i namjerno uništavaju. Zato smo nakon nekoliko sati penjanja po svim vrhovima Krndije podno Kapovca zaključili da će za nas tajanstveni Stari grad i dalje ostati nedostižan.

Nastanak Bedemgrada i njegova sudbina

Na šumovitim sjevernim obroncima Krndije, dvadesetak kilometara jugozapadno od Našica, u blizini sela Gradac, na visini od 407 m n. v., leže tajanstvene ruševine srednjovjekovnog kaštela Bedemgrada. Kroz taj pitomi i brežuljkasti kraj već je u rimsko doba prolazila velika vojnička cesta koja je spajala savsko i dravsko područje. Ta se cesta i u srednjem

Crtež ostatka Bedemgrada iz 19. st.

put gotovo zalutali jer nije bilo nikakvih oznaka. Pokušali smo se domoći tih ruševina, za koje svi ističu da su neznatne, i sa stražnje strane, relativno solidnom makadamskom cestom koja vodi do TV odašiljača na Kapovcu. Tako na jednom raskršću postoji upisani pravac za Stari grad, a poslije sve oznake nestaju. Svi oni koji su dosad pisali o tim ruševinama spominju da je planinarski put markiran. To je možda prije i bio slučaj, ali sada ipak nije. Mi smo čini se jedna

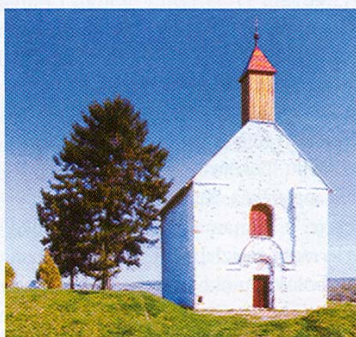
vijeku (1367.) spominje kao "velika cesta koja vodi kroz Neckce". Našice se inače pod tim imenom spominju još 1229., a 1310. kao posjed, 1403. kao trgovište, a 1408. kao "gradska općina". U tom su kraju još u ranom srednjem vijeku gusto izmiješani bili naseljeni Ugri i Hrvati. Najstarija plemićka obitelj bili su Abe iz roda Khan koji su imali posjede i u Baranjskoj županiji, a Našice su inače pripadale biskupiji u Pečuahu.

Godinama se nagađala lokacija na-
šičke tvrđave i ona se tražila u samom
mjestu gdje nikada nije pronađena.
U posljednje se vrijeme sve više vje-
ruje da je upravo Bedemgrad stari
Nekehevar, koji se prvi put spominje
kao castrum 1396. godine.

Zna se da je Gyala iz obitelji Aba-
Khan između 1221. i 1230. dio svo-
jih prostranih imanja poklonila vite-
zovima templarima, borcima za krš-
ćanstvo u Svetoj zemlji. Potom su
templari na svom posjedu sagradili
crkvu Sv. Martina, kojega su kao voj-
ničkog sveca osobito štivali. Nekim
čudom ta je mala i lijepa crkvice je-
dina očuvana ranotemplarska crkva
u Hrvatskoj, izgrađena kao ranogo-
tička, a samostan čijih tragova nema
vjerojatno se nalazio pokraj nje. Ne-
davno je u zidu pročelja otkriven li-
jepi klesani templarski grb. Gyula je
poslije postao slavonski ban, ali je
zbog pobune razvlašten i posjede je
dobio njegov rođak iz roda Aba Di-
mitrije I. Dolaskom na hrvatsko-ugar-
sko prijestolje Karla I. Roberta, ste-
kao je Aleksandar II. Aba velike voj-
ničke zasluge pa mu je kralj nakon
1312. i ukinuća templarskog reda
(nikad do kraja razjašnjeni spor koji
je potresao temelje Crkve) dodijelio
posjed koji je toj obitelji i prije pri-
padao. U darovnici iz 1312. Karlo
Robert dopušta izgradnju utvrde na
posjedu Sv. Martin. Aleksandar II.
se požurio s gradnjom utvrde jer nije
bio siguran koliko će dugo biti u pos-
jedu. I zaista već je 1315. kralj Karlo
Robert morao papi vratiti sve posje-
de te ih predati vitezovima Sv. Ivana
Krstitelja Jeruzalemskog, koji su se
zvali hospitalci, a u Hrvatskoj su bili
znani i kao ivanovci. Ivanovci se me-
đutim s Aleksandrom II. nisu sporili
oko utvrde, nego su ju prepustili za
simboličnu godišnju odštetu.

Da se radi baš o utvrđi Bedemgrad
može se zaključiti prema načinu grad-
nje, jer su crkva Sv. Martina, franje-
vački samostan (građen približno
1300.) i Bedemgrad građeni u slič-
nom stilu i vjerojatno se radi o gra-

diteljima koje su doveli templari, a
preuzeli ivanovci. Primjerice ulazna
i glavna kula Bedemgrada (koja je
danas jedina djelomično sačuvana)
ima strijelnice po cijeloj visini kule.

Crkva Sv. Martina pokraj Našica

Te su strijelnice bile uobičajene u
Svetoj zemlji, a u Hrvatskoj se pojav-
ljuju mnogo kasnije. Inače ta je ošte-
ćena kula, ili toranj, građena grubim
kamenom, a uglovi su pojačani ka-
menima klesancima. Vidi se da je
sagrađena u gotskom stilu. Da se
radilo o srednjovjekovnom kaštelu
može se uočiti po tome što je utvrda
bila opasana utvrđenim jakim zidina-
ma (ostaci se još naziru) i što je osim
ulazne kule imala vjerojatno još i
drugih ugaonih kula. U njoj su, čini
se, boravili članovi plemićke obitelji
te kaštelska vojnička posada. Vjeruje
se da su Abe podigli utvrdu na tom
mjestu upravo zbog blizine stare ceste
i zbog toga što se s njegova položaja
može vidjeti daleko u Podravinu.
Osim toga utvrda se nalazila i u
blizini posjeda Ljeskovića koji je
obilovao vinogradima, oranicama
livadama i šumama. Dodatnu je sigur-
nost pružao položaj u gustim šuma-
ma i planinskim vrletima.

Daljnja je sudbina utvrde i naselja
bila određena činjenicom što se Sigis-
mund Našički u građanskom ratu
umjesto za Sigismunda Luksemburškog
opredijelio za Ladislava Napulj-
skog. Utvrda i posjed su mu 1403.
oduzeti i predani Lackoviću, koji je
sve to vrlo brzo prodao obitelji Gor-
janski. Oni su Našice držali kroz ci-
jelo 15. st. Nakon smrti posljednjeg

Gorjanskog neko su vrijeme Našice
bile u vlasti kralja Matije Korvina, a
od 1506. preuzeo ih je Lovro Iločki.

Turci su prvi put opustošili okolicu
Našica još dok su ga držali Gorjan-
ski, poslije bitke kod Nikopolja (Ni-
kopolisa) 1396. Nakon neuspjele op-
sade Kiszega u povratku je pokraj
Našica prošla i vojska Sulejmana
Veličanstvenog. Turski su odredi
opustošili i spalili Našice, ali Bedem-
grad nisu zauzeli. Neuspješno su Be-
demgrad pokušale zauzeti i čete i
Mehmed-bega Jahjapašića, a zauze-
le su ga snage pod zapovjedništvom
velikog vezira Ibrahim-paše 1541.
nakon zauzimanja Budima.

Pod turskom okupacijom Bedemgrad
je dobio isključivo vojničku svrhu, a
ostali se život odvijao u obližnjim
Našicama. Kršćanski seljaci uokolo
naselja morali su obnavljati Sulej-
manov most u Osijeku. U razaranji-
ma je pošteđen franjevački samostan
koji je dobio dozvolu obavljanja vjer-
skih običaja. No Turci su tijekom Ve-
likog austro-turskog rata 1596. zauzeli
samostan i protjerali franjevce.

U tim su se strašnim vremenima bili
u šumama oko Našica namnožili
brojni hajduci. Zapamćena je 1608.
jedna uspješna varka slavonskih pobu-
njenika predvođenih Antunom Slave-
tićem i Franjom Kolakovićem. Oni
su svoje hajduke prebukli u Turke i
u predvečerje iz zasjede podno Bedem-
grada sasjekli čete požeškog paše
Huseina Sulimanovića. Štoviše po-
žeški je paša bio uvjeren da su njego-
vih 300 vojnika pobili vojnici turs-
kog age u Našicama, s kojim je bio
u zavadi. Protiv našičkog age podnio
je prijavu paši u Budimu i aga je bez
objašnjenja bio obješen, čime je ta
hajdučka podvala bila još potpunija.

Našice i Bedemgrad je 1687. bez
borbe oslobodio general Hans Dune-
wald jer su se Turci bili sami povukli.
Isto tako je protunapad turske voj-
ske pod komandom Husein-paše
1690. uspješno odbijen. Okolicu Na-
šica naselio je katolički živalj koji se

Pogled izvana (lijevo) i iznutra (desno) na ostatke glavne kule u Bedemgradu

pred Turcima povukao iz Bosanske Posavine.

Nakon turskog poraza kod Slankamena 1691. našičko je područje postalo granično i došlo pod vlast Dvorske komore u Beču. Oslobođeni su se posjedi za simbolične sume ustupali carskim zapovjednicima. Tako je vlasnik našičkog posjeda bio najprije pukovnik Kyba, a potom zapovjednik Osijeka general Odyer. Njegova je udovica prodala vlastelinstvo grofovima Pejačevićima. Iako su ti plemići bili bugarskog podrijetla,

a od 1690. su se nastanili u Osijeku, vrlo su brzo postali moćni i bogati te su Trojednoj Kraljevini dali cijeli niz istaknutih dužnosnika. Dok je drevni Bedemgrad sasvim propadao, grofovi su Pejačevići 1811. izgradili svoj barokni dvorac u Našicama, koji su 1909. obnovili u jedan od najljepših plemićkih dvoraca u Hrvatskoj s predivnim perivojem.

Od starog je Bedemgrada, kao što smo rekli, ostala samo djelomično sačuvana ulazna kula u visini do 6 katova. Klesani i lomljeni kamen

mjestimice je dopunjen opekom. Ulazilo se kroz podizni drveni most, o čemu svjedoče odgovarajuća mjesta za koloture. Vrlo su dobro sačuvane 180 cm visoke strijelnice u koje se bez teškoća mogao smjestiti vojnik.

Pažljivim promatranjem mogu se uočiti ostaci ulaznog dijela kule s druge strane opkopa te ruševine kruznoga obrambenog zida, koji je također bio zaštićen opkopom. Iako se radi o ruševini, ipak se može uočiti da se radi o vrijednoj i zanimljivoj gotičkoj utvrdi.

Za nedavnog smo posjeta uočili da Bedemgrad izuzetno dobro održavaju članovi planinarskog društva *Krn-dija* iz Našica i djelatnici Zavičajnog muzeja. Oni su uz pomoć Turističke zajednice i *Hrvatskih šuma* pažljivo očistili sav okoliš. Prilazi su pažljivo označeni, a štoviše ispred utvrde nalaze se i najnužnije informacije o utvrdi, uglavnom iz pretisaka već tiskanih članaka. Još smo jednom mogli ustanoviti da za brigu o pojedinim utvrdama nije odlučujuća njezina povijesna ili graditeljska vrijednost, već gospodarska moć najbližeg grada i ljubav njegovih stanovnika prema svojoj baštini.

Branko Nadilo

